

En kongelig øjenlæsion

Af Ib Søgaard

Juleaftensdag 1644 satte Christian IV sig til sit skrivebord på Frederiksborg slot for at skrive et brev til svigersønnen Corfitz Ulfeldt(1):

“Du skaldt lade kalde for dig alle Doctores Medicine och dennom befaale, at dy skal stycke hoffuederne sammen och konsultere, Huad jeg skal bruge, at jeg kan bliffue Restituerit y myt hoffuit, huorudi jeg continuerlig haffuer uerrit besuebrit, som Jeg aldtid waar drucken, Siiden den tyd miit Øbre bleff slagen y sønder, den tyd dyn broder knud bleff skamfebrit, och Eyler bleff død, aff huilckit Slag ded høiier Øiie fyck skade, att Jeg seer indted dermed, der dog Øiistenen ingen skade fiick. Om Natter kan Jeg, Gud uerre loffuit, well soffue paa 4 tymers tyd, Och naar Jeg daa Staar op Och bliifuer en tiime eller thu oppe, Daa kan Jeg siiden Soffue En tynt eller thu Igen. Om Ephermiddagen ued tre slet indtil flux ud paa Afftiemen Er Jeg sa Søf-fnig, at Jeg Neppeligen kan holde myne Øiien aben, Dog Naar Jeg setter mig lydit Neder at soffue, da forgar ded mig udi Ett korbter och Ringer.

Vale. Aff frederigsborg den 24. Decem. Anno 1644.

Christian”

Ulfeldt handlede hurtigt. Allerede 29. december samledes 9 af landets mest kendte læger for at afholde ”Konsultation angående hans høje kongelige majestæt Christian den Fjerdes lidelse.”

Kongens livlæge Jacob Fabricius, Ulfeldts læge Otto Sperling og Ole Worm var de mest kendte(2). Deres beretning er bevaret og gengivet af Thomas Bartholin.

Der blev ikke foretaget en egentlig undersøgelse af majestæten, men kongens egne klager er gentaget. De fleste blev taget alvorligt, men man mente, at døsigeheden ikke var usædvanlig, majestætens alder og tidligere levevis taget i betragtning.

I enstemighed til rådede man herefter først et universelt virkende mildt afførende middel f.eks Vinum Cephalicum Medicatum, der bestod af hovedstyrkende og udrensende urter. Herudover kunne tilrådes latvæрге eller hovedstyrkende vand enten anvendt indvortes eller udvortes.

En mere aktiv behandling blev tilrådet som åreladning og påsætning af blodkopper. Endelig kunne der tilrådes, endda i særdeleshed, hans kongelige majestæt en fornuftig levevis. Specielt burde man være opmærksom på at kakkelovnene i alt for høj grad fylder hovedet med varme dunster, og det samme kunne ske med røgvarer og anden føde.

Det var også tilrådeligt hvis majestæten kunne holde igen på sine sindsbevægelser, for at væskerne ikke skulle komme i for stor bevægelse.

Det sidste råd var nok ikke nemt at klare, men den øvrige behandling blev sikkert forsøgt. Det hjalp imidlertid ikke. I et brev fra Kongen et års tid senere gentages stort set de samme klager.

Christian havde selv givet en god beskrivelse af følgerne efter en hjerne-rystelse, i vore dage ville man kalde det et postcommotionelt syndrom. Det tilfælde han selv refererer til, er det uheld han var udsat for 1. juli 1644 i slaget på Kolberger Heide.

Torstenssonkrigen 1643-1645

12. december 1643 trængte den svenske feltmarskal Lennart Torstensson uden krigserklæring ind i Jylland sydfra. 6 dage senere havde han indtaget fæstningen Christianspris på vestsiden af Kielerfjorden og en måned senere var hele Jylland erobret.

Svenskernes plan var herefter at overføre tropperne til først Fyn og senere Sjælland. Kong Christian reagerede omgående. Han tog selv til Fyn, og det lykkedes ham at forhindre Torstensson i at forcere Lillebælt.

Sverige sendte nu feltmarskal Gustav Horn til angreb på Skåne idet man så påtænkte en knibtangsmanøvre, der hvis den var lykkedes kunne have medført Danmarks udslettelse.

Det danske rigsråd og Christian IV så det fortsat som den vigtigste opgave at spærre svenskerne inde. Kongen blokerede med flåden Göteborgs havn. Herunder erfarede han, at en hollandsk hjælpeflåde var på vej for at forene sig med den svenske flåde.

Han valgte at gå mod hollænderne og tvang ved Listerdyb ud for øen Sild hjælpeflåden tilbage til Holland. Det var ikke en vanskelig opgave, da hollændernes flåde mest bestod af transportskibe

Imens gjorde den svenske flåde sig klar til afsejling fra Stockholm under ledelse af generaladmiral Klas Flemming.

1. juni stod 39 skibe og 10 mindre skibe med i alt næsten 6000 søfolk og soldater ud fra Stockholm havn med kurs mod Kieler fjorden.

Bestykningen blev angivet til 1220 kanoner. 15. juni foretog Klas Flemming en afstikker op i Øresund helt op til Dragør for at lede efter den hollandske flåde. Den danske hovedflåde var endnu ikke vendt tilbage fra

Figur 2. Kieler Bugt er farvandet mellem Femern, Lolland, Langeland og Slesvig-Holsten. Kolberger Heide er betegnelsen for den del af bugten, der ligger nærmest fastlandet ud for Kiel Fjorden. (Gengivet med tilladelse fra Google Earth).

gelige Bibliotek Chr. Bruun i 1879 (3). Han skriver om selve slaget (i parentes angives med D eller S om det er en dansk eller en svensk kilde):

“... De danske havde nærmet sig fjenden med vinden agterind. Patientia var kommet for langt forud, de andre skibe kunne ikke følge den” så bastig, som vi gerne vilde, de skulde have gjort”. Admiralen lagde derfor over så meget som to kabelleængder, Sofia kom til, og nu drejede de ned mod fjenden. Sofia fyrede det første skud (D), som besvaredes med sex skud fra modstanderen.

Flemming gik på under trommers og trompeteres lyd. Under heftig kanonade fra begge sider passerede den svenske flåde tværs forbi den danske, så gjorde den svenske flåde en vending (S), vinden rejste sig” mere vesterlig forskjød” som forhindrede den danske flåde luven (D), og Flemming gik luvert an igen, hans skibe fulgte godt med i de to vendinger (S)

Det traf sig således, at ved den sidste vending kom den danske rigsadmiral med nogle få skibe foran den svenske admirals bov, idet de, som før vare de forreste, ved vendingen bleve de bageste, så at den første kun kunne bruge sine agterske kanoner, og den sidste kun sine forreste imod binanden, hvorved den første fik sin fart fremskyndet, den sidste sin standset (S).

De to admiralskibe beskjød altså binanden langskibs; Flemming fik to skud i boven ved vandgangen og måtte derfor gå bi for at stoppe hullerne (S).

Jørgen Vinds skib Patientia blev angrebet af flere svenske skibe og det kom i stor fare, men værgede sig på det ivrigste, uagtet det fik stor skade på fold, skib og redskab.

Sophia (Pros Mund, fjerde eskadre) kom mægtigt til hjælp, Stro-

marn (Schoubynacht Henrik Mund, første eskadre) ligeledes, men faren var stor. Nu kom Hs. Majestæt anscettende med sin eskadre og " skærmydserende mægtig på svensken, som holdt sig vel og i god orden til hobe (D)". Patientia fyrede nogle gange med kanonerne skibet rundt, men holdt så lidet drejen (D,Den danske admiral holdt drejen og lukkede sine stykporte S), for at reparere sin skade: nogle steder havde skibet fået skade i vandgangen, så det ikke kunne blive læns, et marssejl var skudt ned, rejsningen var skamferet, storstangen og andet mere var sønderskudt (D).

I hele tre timer drev Patientia udenfor flåden, havde de svenske gjort sig flid med at omringe admiralskibet, vilde det være blevet taget (S). Flemming mærkede, at der var indtrådt nogen usikkerhed i den danske flåde (S), han sendte sin jagt ud for at meddele officererne på de skibe, det kunne komme til tale, den befaling, at hele flåden skulle dreje midt ned mellem fjendens skibe (S).

Såsnart Jagten kom tilbage og meldte, at den havde udført sit ærinde, satte Flemming kursen lige ind imod den danske flåde, ikke mange skibe fulgte ham, de fleste gik luvart op som før, skjød på afstand, kunne tilfældigvis træffe, men gjorde for det meste ingen skade (S). Fjenden" gjorde ud både blinder og bramsejl og gik til side" (S).

Flemming kom bag i flåden og indvikledes i kamp med den danske viceadmiral og tre andre skibe, som holdt sig tæt ind til ham og beskyød ham hæftig, master, sejl og takkelage blev forskudt, han fik tre skud i vandgangen og blev nødt til at gå luvart bort fra fjenden (S).

Hs. Majestæt (formodentlig er det hans eskadre, som Flemming beneævner viceadmiralen) forsømte sig ikke, han skærmydserede nogle gange med fjenden og blev understøttet af Sophia, Norske Løve og Oldenborg. Nullebladet kom en gang i fare, idet et svensk skib forsøgte at entre det: men entringen blev afslået, svenskerne mistede bouspryd og galionen, og hænderne blev huggede af flere af mandskabet. Nulleblader erobrede et flag, som blev sat op på gækken (D).

Imidlertid var Patientia kommen i orden, så at den atter kunne gå i ilden, det svenske admiralskib ligeledes.

Vinden havde forskudt sig, så at de svenske tog luven (D), for fjerde gang begyndte kanoneringen i aftenstunden (D), men mørket faldt på; Flemming kunne ikke skjelne, hvem der var ven, og hvem der var fjende (S), og fægtningen måtte ophøre på begge sider (D,S)."

Slaget havde varet omkring 9 timer. Hvem sejrede?

Både danskerne og svenskerne hævdede, at de havde sejret. Historikeren Søren Mørch har en gang til denne artikels forfatter citeret Napoleon

for at erklære, at sejren i et slag tilfalder den, der bedst takler kombinationen ildkraft kontra bevægelse.

Anvendt på slaget ved Koldberger Heide må udfaldet karakteriseres som uafgjort. Ingen skibe blev ødelagt totalt, sat i brand eller sænket. I betragtning af, at der deltog omkring 10-12 tusind mand, var der et meget beskedent antal døde (37 danske og 30 svenske) og sårede (170 danske og 50 svenske).

Blandt de sårede var flere prominente danskere.

Generaladmiral Jørgen Vind blev allerede i den første træfning ramt i det ene ben af en kanonkugle. Læsionen var så udtalt, at han døde 16 dage senere.

Kong Christian blev også såret. Det skete, da han selv ville sætte en kanon i sigte.

En svensk kanonkugle fløj ind igennem kanonporten og ramte delfinerne (hanken) på kanonen, hvorved både kugle og hank splintredes og en byge af træ- og metalsplinter føg ind over dækket og ramte kongen, og de personer, der stod omkring ham.

Der var tale om to af Corfitz Ulfeldts brødre Ejler og Knud. Ejler blev dræbt på stedet, Knud fik kvæstet den ene arm så voldsomt, at han senere døde af det.

Kongen blev ramt af kanonen under dennes tilbageløb og blev desuden ramt af flere metalsplinter i ansigtet, heraf en i højre øje og et par stykker i panden samt i det venstre øre.

Han blev væltet omkuld og var formentlig kortvarig bevidstløs. Men kunne snart rejse sig op og med blodet drivende ned af ansigtet erklære, at han stadig var i live og var klar til at kæmpe videre.

Da slaget sluttede, forsvandt danskerne fra slagpladsen, mens svenskerne blev der natten over.

Da Flemming næste morgen meldte klar til fornyet kamp, var danskerne stadig forsvundet, og da han efter timers venten stadig ingen fjende så, besluttede han at sejle ind til Christianspris for at reparere sine skibe.

Hvor var danskerne?

Da Chr. Bruun skrev sin bog i 1879, vidste man det ikke. Den første meddelelse, der kom fra dansk side, var et brev fra kongen til Corfitz Ulfeldt dateret 5. juli og da lå flåden under Femern.

I 1921 lykkedes det direktøren for Frederiksborg Museet O. Andrup at opspore og erhverve en række arkivalier fra de østrigske Ulfelder og i blandt disse en ny række breve fra Christian IV til Corfitz Ulfeldt(4).

Det fandtes således et brev dateret 2. juli 1644, dagen efter slaget.

Flåden var søgt ind under Lollands Albue for at reparere. Samme dag sendtes *Patentia* tilbage til København med de sårede.

Flåden fik hurtigt repareret skibene med det materiel, man havde med og gik til søs igen.

De næste par dage var man i den ejendommelige situation, at ingen af kombattanterne vidste, hvor modparten var.

Først da danskerne stødte på et svensk skib, der var sendt til Stralsund for at proviantere, blev det opklaret, at svenskerne var i Kieler fjorden, hvorefter hele den danske flåde sejlede ind i den yderste del af fjorden og kastede anker så tæt på fjenden, at man kunne høre hinandens klokker, der varslede vagtskifter.

De næste tre uger bevægede ingen sig. Kongen havde svært ved at holde sig i ro, og han var da også på en afstikker til Lolland, hvor det lykkedes ham at samle soldater nok til at oprette og bemane en skanse ved Labø på østsiden af fjorden lige overfor Christianspris.

Fra skansen begyndte man at beskyde svenskerne 25. juli, og allerede næste dag blev Klas Flemming dræbt af en kugle, der slog ind i kahytten, hvor han stod og vaskede sig. Hans oppasser blev dræbt og selv døde han 1 ½ time senere. Torstensson udnævnte ryttergeneralen Karl Gustaf Wrangel til hans efterfølger, og umiddelbart efter stormede han Labø skansen, der blev gjort ukampdygtig med tab af næsten 2000 danske soldater.

Wrangel, der aldrig nogensinde havde været til søs, bedømte hurtigt situationen

Forsyningssituationen var efterhånden så vanskeliggjort for svenskerne, at de 28. juli forsøgte at slippe ud af fjorden. De kom imidlertid ikke ret langt før vinden slog om, så de måtte sejle tilbage.

Jørgen Vinds efterfølger Peder Galt fik 29. juli af kongen ordre til at angribe svenskerne. Men han tøvede og foretog sig heller ikke noget, da svenskerne igen 30. juli igen fik vind til at sejle ud af fjorden.

Tværtimod holdt den danske flåde sig foran svenskerne helt ud i Kieler bugten, da vinden gik i øst, og svenskerne atter måtte vende om og igen søge ind i fjorden.

Det lykkedes altså heller ikke denne gang for svenskerne at slippe væk.

Hvor den danske flåde nu placerede sig ved man ikke. Sejlede de også ind i fjorden eller lagde de sig uden for?

1. august klokken 22 holdt Wrangel krigsråd, og det blev besluttet at prøve et nyt udbrud samme aften, hvor vinden endnu en gang var gået i sydvest.

Med slukkede lanterner sejlede nu hele den svenske flåde ud, ét skib ad gangen forbi de sovende danskere, der først opdagede udbruddet så sent, at det var formålsløst at optage forfølgelsen.

Kong Christian, der selv var blandt de sovende, blev rasende og udvalgte Peder Galt til syndebuk. Havde han angrebet svenskerne, som ordren 29. juli lød på, var skaden ikke sket.

Galt undskyldte sig med, at han havde misforstået ordren. Det hjalp ham ikke. En måned senere blev han henrettet i Christiansborg Slotsgård.

Kongens læsioner

Kong Christian skrev mange breve og gav mange ordrer i tiden efter slaget. Ikke en eneste gang nævner han sine egne skader. Heller ikke i de officielle meddelelser findes andet end det, der ovenfor er nævnt under beskrivelsen af slaget.

Da Nicolai Abildgaard i 1782 malede en scene fra slaget lod han majestætens venstre øje blive såret.

Da Otto Sperling, der var en af de 9 læger, der blev tilkaldt til at hjælpe kongen i december 1644, skrev sine erindringer mens han sad fanget i Blåtårn, skrev han også om kongens læsion af venstre øje(5).

Sperling var til stede ved kongens dødsleje 28. februar 1648 og beskriver, at han så Leonora Christina lukke majestætens højre øje, ” det venstre behøvedes ikke at trykkes til, eftersom det var gået ud i søslaget, og øjelåget havde lukket sig selv.”

Den sidste bemærkning er forkert, men kan alligevel forklares ud fra min teori om øjenlæsionen.

I forarbejderne til Marstrands store billede fra 1866 ses også skaden på venstre side. Det blev dog rettet i den færdige version af billedet, som fylder hele den ene sidevæg i Christian IV's gravkapel i Roskilde Domkirke (Fig. 3)

Figur 3. Kong Christian ved højen mast. Malet på sidevæggen af Christian IV's kapel i Roskilde Domkirke. Marstrand 1866

Figur 4. Christian IV's blodige klæder fra slaget ved Kolberger Heide 1. juli 1644. Udstillet på Rosenborg Slot.

Udover Christians egen beskrivelse af, at det var højre øje, der blev ramt, kan det ses på det tøj, som han havde på under slaget, og som senere blev gemt og opbevaret på Rosenborg(Fig.4). Det ses tydeligt, at læsionen var på højre side. I mange år blev tøjet opbevaret i tronkammeret på Rosenborg i "et liden skrin, overstrøet med stråblomster". I 1839 blev det flyttet til Chr. IV's rum i stueetagen, hvor det siden 1900 har været tilgængeligt for besøgende.

Først i 1984 blev tingene konserverede(6). Med benzidinreaktion blev det verificeret, at de brunlige pletter på højre side af kraven var blodrester. Efter omhyggelig konservering blev alt vasket. Det er ærgerligt, at man ikke tænkte på at foretage en regulær blodtypebestemmelse. Der kunne jo nemt være blod fra flere personer. Der blev heller ikke taget materiale til fremtidig DNA analyse, som også kunne have været spændende.

Hvorfor mon de blodige klæder overhovedet blev gemt? Måske har det spillet en rolle, at Gustav II Adolfs blodige skjorte efter slaget ved Lützen i 1632 var blevet bevaret i Stockholm.

På skibet fjernede bartskeereren en del metalsplinter fra majestætens ansigt, heraf en fra højre øje samt en fra panden.

Disse splinter blev senere indfattet i et par øresmykker til Vibeke Kruse(Fig.5). Der ses 2 emaljerede guldhænder,begge højrehænder; den ene holder et lille stykke svensk jern, den anden et stykke dansk bronze(7).

Hvad skete der med øjet?

Chr. Bruun spurgte en af datidens kendte øjenlæger Harald Philipsen,

Figur 5. Vibeke Kruses ørehængere. 2 små guldhænder holder henholdsvis et stykke jern og et stykke bronze. Begge stykker fjernet fra Christian IV's ansigt.

som mente, at kongen havde fået en betydelig kontusion af øjet, der rimeligvis havde fremkaldt en stærk blødning i øjets indre, hvorved han straks havde mistet synet. Senere var der så kommer sekundære betændelsesforandringer i øjets indre, hvorved dette er atrofieret og formindsket i alle sine diametre. Sperlings udtalelse om at øjelågene ved kongens død havde lukket sig over det syge øje, stemte godt hermed.

Hverken Philipsen eller Bruun har her hæftet sig ved, at Sperling tog fejl af siden.

Men Christian skrev jo i sit brev den 24. december, at øjesteinen ingen skade tog. Med andre ord, kunne han ikke se noget forkert på øjnens udseende, når han så sig i spejlet.

For at komme nærmere en opklaring kunne man måske få hjælp af et maleri af kongen efter 1644. Der findes imidlertid ingen malerier eller tegninger af kongen fra hans sidste leveår, hvor højre øje kan ses.

Det har han selv beordret(8):

Den 30.december 1644 skrev han til Corfitz Ulfeldt:

"Denne breffuissær haffuer nu acorderit med mig om ded stycke at male. Sammen(!) munsør haffuer myt konterfey buos sig, som hannem betaliit er.....Och ded dog inted nylle myste, paded hand ephter handen kunne gøre andre derephter, huorfor ded nu skal affodderis och settes på slottiit.

Och pa ded hand ded inted skal kunde disputere, da skal ded haf-

Figur 6. Medaljeportræt af Christian IV fremstillet af Johan Blum i forbindelse med freden i Brømsebro 1645. Højre pupil er dilateret i forhold til venstre, og der ses eksopthalmus på højre side.

fuis y acht, att hand ingen baffuir giordt, som ansiichtet wender ben på den høiter hand, vden desamme och ded som er giordt, som jeg sidder tiil best."

Det kan undre, at majestæten ikke ønskede sit højre øje fremstillet, når der nu som han selv sagde, ikke var noget at se.

Måske var det en skuffelse for ham, at man intet kunne se. Det læderede øje skulle have været et adelsmærke.

Men der var noget at se.

Det fremgår af et medaljeportræt udfærdiget i anledning af Brømsebrofredsslutningen i 1645 (Fig. 6)(9). Medaljen er fremstillet af Johan Blum, som arbejdede for den senere Frederik III i dennes tid som verdslig ærkebiskop i Bremen.

Den viser et usædvanligt haut relief og viser kongen lige forfra.

Portrættet viser forandringer af højre øje, som er mere udstående (eksopthalmus) end venstre. Desuden er højre pupil dilateret i forhold til venstre(10).

Kunne Christian dog ikke se det selv?

Eksopthalmus er svær at bedømme, når man ser sig selv direkte forfra og tæt på. Pupillen var heller ikke dilateret i spejlet. Forestiller man sig, at læsionen af øjet var en direkte nervus opticus skade, ville pupillen på grund af den indirekte reaktion ved lyspåvirkning af den raske pupil være af samme størrelse som denne.

Men opticuslæsionen ville afsløres af det såkaldte Marcus Gunn fænomen, eller paradoks pupil lysreaktion: ved forlænget lysindfald i den aktu-

elle pupil alene, ville man se en pupildilatation og kun på denne side.

Det kunne ske, når majestæten pludselig vendte højre side mod en lyskilde for eksempel en flammende kaminild.

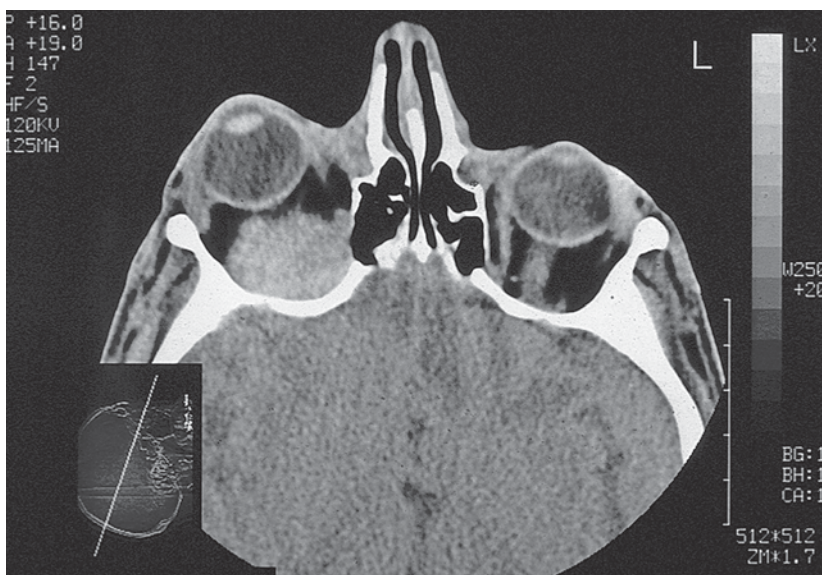
En opticuslæsion kunne være opstået som vist på en ct-scanning af kraniet (Fig.7)

Billedet viser et hæmatom bagtil i højre øjenhule, hvorved selve øjet er presset fremefter (eksophthalmus) med strækning af nervus opticus til følge. Hvis dette hæmatom ikke fjernes kan det senere fibroses med permanent eksophthalmus til følge. Der kunne være tiltale om en læsion af nervus opticus direkte via en metalsplint eller en fractur gennem canalis nervi opticus. Måske kunne det stadig ses, hvis kongens kranium blev undersøgt.

Da Christians kiste i 1866 efter endt restaurering af kapellet i Roskilde Domkirke blev flyttet op fra krypten, var kistelåget delvist ødelagt. Der blev lettet lidt mere på låget, og et gult stykke silke kom til syne. Der blev imidlertid ikke foretaget mere(11), og kistens indhold er aldrig siden undersøgt.

Men der var altså noget at se på Christian IV's øje. Flere må have set det, men der skulle en kunstner til at fastholde det.

Og nu forstår man Sperlings erindringsforskydning med hensyn til siden. Det venstre øje, det normale, var nemt at lukke. Det højre derimod var lidt mere besværligt på grund af den tilstedeværende eksophthalmus.

Figur 7. Ct-scanning som viser et retrobulbært hæmatom som presser højre øje fremad med strækning af nervus opticus.

Litteratur

1. Bricka CF og Fridericia JA Kong Christian Den Fjerdes Egenhændige Breve, Bd 5, 1641-1644, København, 1883-85
2. Hovesen E Christian IV's sidste sygdom og Ole Worm Dansk Medicin-historisk Årbog 1984: 75-90
3. Bruun C Slaget paa Kolberger Heide den 1. juli 1644 og de derefter følgende begivenheder, København, Gyldendalske Boghandels Forlag 1879
4. Skovgaard J Kong Christian Den Fjerdes Egenhændige Breve, Bd 8, 1584-1648, København 1970
5. Birket Smith S Dr. Med. Otto Sperlings Selvbiografi 1602-1673, København, Andr. Fred. Høst & Søns Forlag, 1885
6. Johansen K Nyopstillingen af CHR. IV's blodige klær Bulletin/Nordisk Konservatorforbund, Den danske afdeling 1985, 38: 21-26
7. Fang A Vibeke Kruses Ørehæng Roskilde Museum 1960
8. Eller P Kongelige portrætmalere i Danmark 1630-82 (Disp.) Dansk Historisk Fællesforening, København 1971
9. Galster G Danske og Norske Medail-ler og Jetons ca 1533-ca 1788, København 1936
10. Lauring P Reges Daniæ. Danske konger på mønter og medaljer Andr. Fred. Høst & Søn Kongelig Hofbog-handel Antikvariat Forlag, Køben-havn 1961
11. Friis S Kong Christian den 4des Gravkapel C.A. Reitzels Forlag København 1868

Summary

A Royal Eye Lesion

Ib Søgaard

The 67- year old danish King Christian IV commanded one of the battle ships called "Trefoldigheden" ("Trinity") in a confrontation with the Swedish navy at Kolberger Heide July 1.st 1644.

He himself was injured when a Swedish canon ball hit the dolphin (the handle of the canon) and both exploded.

A large number of metal fragments were spread over the deck and 2 noble men standing beside the king were mortally injured.

Christian's lesions were in his right face, forehead and eye and he lost his vision on this eye.

It has been suggested that this was due to a later infection with shrinking of the eye.

The King however claimed that nothing was to observe on the eye ball.

The King lived until 1648. No paintings exist from the period 1644-48 that reveals his right eye.

The author has found a medal portrait of the king from 1645 made by Johan Blum showing a dilated pupil on the right site and some eksophthalmus leading to the conclusion that a direct lesion of the optic nerve either caused by a metal piece or a retro bulbar haematoma was responsible for the permanent loss of vision.

The dilated pupil was caused by a Marcus Gunn phenomena or paradox pupil reaction which the king could not observe himself when he looked in his mirror.